

Zdravstveni sustavi Europske unije – nova prilika za bolje zdravstvo RH ili tek još jedna neprilika?

Tema ovogodišnjeg tečaja Medicinskih fakulteta i zdravlje održanog u sklopu 20. motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja u Grožnjanu od 7. do 9. lipnja 2013. bila je ulazak Hrvatske u Europsku uniju i promjene koje će se uslijed toga zbiti u zdravstvenom sustavu. Na tečaju je sudjelovalo oko 120 zdravstvenih profesionalaca i novinara. Organizirali su ga Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska mreža zdravih gradova, Hrvatsko novinarsko društvo – Zbor zdravstvenih i medicinskih novinara HND-a i udruga Difrakcija, uz medijsko pokroviteljstvo „Medixa“. Direktori tečaja su dr. sc. Tea Vukušić Rukavina i dr. sc. Ognjen Brborović iz Škole narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Mario Harapin s Hrvatskog radija.

Na tečaju su govorili ministar zdravlja prof. dr. sc. Rajko Ostojić, ministar znanosti, obrazovanja i sporta doc. dr. sc. Željko Jovanović, dr. sc. Sanja Franc s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Stipe Orešković iz ŠNZ-a „Andrija Štampar“, pomoćnik ministra zdravlja mr. Luka Vončina, ravnatelj Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje prim. Siniša Varga, ravnateljica Hrvatske agencije za lijekove i medicinske proizvode dr. sc. Viola Macolić Šarinić, dekan MEF-a u Rijeci prof. dr. sc. Alan Šustić, predsjednik Hrvatske liječničke komore prim. dr. Hrvoje Minigo, predsjednik Hrvatskog liječničkog zbora prof. dr. sc. Željko Krznarić i predsjednica Hrvatske komore medicinskih sestara Dragica Šimunec.

Ministarstvo zdravlja najviše će ulagati u *humanver*

S obzirom na to da sustav zdravstva nije dio pravne stečevine Republike Hrvatske i dalje ćemo organizirati svoj zdravstveni sustav sukladno potrebama naših građana, istaknuo je

U sklopu 20. motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja u Grožnjanu je održan tečaj čija je misija jednostavna: unaprijediti komunikaciju između medija i zdravstvene struke. Cilj tečaja se definira svake godine ovisno o trenutačnoj situaciji i širem okruženju. Tema ovogodišnjeg tečaja bila je ulazak Hrvatske u EU i promjene koje će se uslijed toga zbiti u zdravstvenom sustavu. Promjene su vezane uz Direktivu o priznavanju stručnih kvalifikacija. Najvažnija poruka je da je harmonizacija za obrazovanje zdravstvenih djelatnika kontinuirani proces koji treba stalno obnavljati kako bi se postigli najbolji rezultati u očuvanju zdravlja nacije, istaknuo je ministar znanosti, obrazovanja i sporta doc. dr. sc. Željko Jovanović.

ministar zdravlja prof. dr. sc. Rajko Ostojić prezentirajući prilagodbu hrvatskog zdravstvenog sustava EU-u.

Namjera je Ministarstva zdravlja minimalno ulagati u hardver, u softver da ga pratimo, a najviše u ljude – *humanver*. Svi koji se smatraju *humanverom* očekujte da ćemo u vas maksimalno ulagati. Ulazak u EU sjajna je prilika za Hrvatsku, a neprilika za one koji se ne osjećaju kao *humanver*, naglasio je Ostojić. Hrvatski zdravstveni sustav je spreman za ulazak u Europsku uniju s aspekta usklajivanja nacionalne regulative s regulativom EU-a iz područja zdravstva – tj. prekogranične zdravstvene zaštite, reguliranih profesija, određivanja cijena lijekova i njihovog stavljanja na osnovnu, odnosno dopunska listu lijekova HZZO-a, medicinskih proizvoda te krvi, tkiva i stanica i zaštite okoliša, istaknuo je Ostojić.

Otvara se mogućnost veće mobilnosti zdravstvenih profesionalaca i razvoj kompetencija. Hrvatski stručnjaci bit će prepoznati u Europskoj uniji. Radi lakšeg zapošljavanja ili pokretanja poslova osigurano je jednostavnije uzajamno priznavanje obrazovnih kvalifikacija. Točno je da će pristupanjem EU-u dio liječnika otici raditi u druge članice EU-a, što je loša vijest, no brzo će se dio njih vratiti u Hrvatsku, uvjeren je ministar.

Dr. sc. Sanja Franc prezentirala je knjigu „Stanje i perspektive razvoja europskih zdravstvenih sustava“, koju je izradila s koautoricom predavanja prof. dr. sc. Vlatkom Bilas, također s

Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, i ministrom zdravlja prof. dr. sc. Rajkom Ostojićem, a koja je podijeljena sudionicima tečaja.

Probleme budućnosti rješavamo sustavima prošlosti

Prof. dr. sc. Stipe Orešković je vrlo provokativno polemizirao o pristupu da probleme budućnosti rješavamo sustavima prošlosti. Postavlja se pitanje je li model javnog financiranja zdravstva održiv, i to ne samo zbog kroničnog nedostatka sredstava, trinaest sanacija zdravstvenog sustava u 23 godine funkcioniranja, nego i zbog utjecaja na djelotvornost i učinkovitost sustava. Orešković smatra da postoje dvije teze kao odgovor na pitanje hoće li se sustavi raspasti ili transformirati. Jedna je da će se upravljanje potrebama morati povezati s upravljanjem ekonomijom, a druga da bi se zdravstveni sustav trebao preoblikovati u primarnog pokretača ekonomskog razvoja, izložiti natjecanju, jer ono proizvodi promjenu, i otvoriti izravnim stranim ulaganjima.

Strukturni fondovi donose znatno veća sredstva od onih koja su bila dostupna

O prethodnim iskustvima te mogućnostima koje EU fondovi tek omogućuju govorio je mr. Luka Vončina, pomoćnik ministra zdravlja RH. U IPA komponentama jačanja prekogranične suradnje i razvoja ljudskih potencijala povlačenje sredstava u sektor zdravstva nije

Prof. dr. sc. Stipe Orešković vrlo je provokativno polemizirao o pristupu da probleme budućnosti rješavamo sustavima prošlosti

bilo značajno prema dostupnim informacijama. Primjer uspješno prijavljenog i dobivenog projekta (IPA Adriatic) je „Love your Heart“ – prevencija kardiovaskularnih bolesti – u kojem su partneri Istarska županija, domovi zdravlja, OB Pula te tri talijanska i jedan albanski partner. Od 2009. Hrvatska plaća milijun kuna članarine EU-u da bi mogla sudjelovati u tim programima i povlači višestruko sredstava za programe aktivnosti zajednice u području zdravstva. Od iduće godine Hrvatska, kao članica, više neće plaćati članarinu, objasnio je Vončina.

Strukturni fondovi donose znatno veća sredstva od dostupnih u pretpriistupnim fondovima EU-a. Financiraju se iz zajedničkog proračuna EU-a, podliježu pravilima nacionalnog zakona o javnoj nabavi, projekti su u odgovornosti države članice, zahtijevaju višegodišnje planiranje, donose znatno veća finansijska sredstva i u projektima su najvažniji rezultati. Trenutačno smo u razdoblju programiranja finansijske perspektive 2014-2020. i izrade baze projekata, tj. prikupljaju se projektne ideje, istaknuo je Vončina. Zdravstvo je postavljeno kao jedno od prioritetsnih područja. Iz strukturnih fondova Hrvatska će imati priliku povući više od milijarde eura godišnje.

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (HZZO) provodi već mnoge aktivnosti u vezi s prekograničnim pružanjem zdravstvenih usluga, istaknuo je ravnatelj HZZO-a prim. Siniša Varga. Tko god iz Hrvatske želi ostvariti zdravstvenu zaštitu u inozemstvu, da bi dobio refundaciju od HZZO-a mora

Nakon individualnih izlaganja prvog dana tečaja, u poslijepodnevnom dijelu održan je okrugli stol „Zdravstveni sustavi EU-a – nova prilika za hrvatsko zdravstvo ili tek još jedna neprilika“

uplatiti poseban doprinos i prethodno prijavitiboravak HZZO-u. Tim se doprinosom osigurava isključivo hitna zdravstvena zaštita. Upućivanje na liječenje u inozemstvu provodi se samo ako se liječenje ne može provesti u ugovornim zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj. O pravu na to se odlučuje rješenjem Direkcije HZZO-a, objasnio je Varga.

Promjene u farmaceutskoj regulativi RH

Ravnateljica Hrvatske agencije za lijekove i medicinske proizvode (HALMED) dr. sc. Viola Macolić Šarinić prezentirala je novosti koje se od 1. srpnja pojavljuju u farmaceutskoj regulativi RH. To su novi Zakon o lijekovima, u kojem su najznačajnije promjene centralizirani postupak u davanju odobrenja lijekova kroz EMA, MRP i DCP, postupak u davanju odobrenja lijekova, tj. postupak međusobnog priznavanja davanja odobrenja lijekovima (udruživanje nekoliko zemalja).

Za industriju lijekova je važno da se mijenja *data exclusivity* za dobivanje odobrenja za sastavljanje generičkog lijeka u promet (do sada šest godina, a sada 8+2+1 godina). Potom, novost je da puštanje u promet i testiranje serije mora biti provedeno na teritoriju EU-a, da se na pakiranju lijekova obvezno mora nalaziti Brailleovo pismo i da je obvezno testiranje razumljivosti upute o lijeku, objasnila je Macolić Šarinić. Više o promjenama koje se događaju ulaskom Hrvatske u EU HALMED je objavio na svojoj mrežnoj stranici www.almp.hr.

Drugi dan tečaja otvoren je izlaganjem ministra znanosti, obrazovanja i sporta, doc. dr. sc. Željka Jovanovića, koji je istaknuo da je jedan od najboljih načina borbe protiv straha borba protiv neznanja

Nakon individualnih izlaganja prvog dana tečaja, u poslijepodnevnom dijelu održan je okrugli stol „Zdravstveni sustavi EU-a – nova prilika za hrvatsko zdravstvo ili tek još jedna neprilika“. Na okruglom su stolu govorili ministar zdravlja prof. dr. sc. Rajko Ostojić, prof. dr. sc. Stipe Orešković iz ŠNZ-a „Andrija Štampar“ MEF-a, pomoćnik ministra zdravlja mr. Luka Vončina, ravnateljica HALMED-a dr. sc. Viola Macolić Šarinić, ravnatelj HZZO-a prim. Siniša Varga, novinarka Novog lista Nada Berbić, bivši državni tajnik ministarstva zdravlja dr. Dražen Jurković i predsjednik HLZ-a prof. dr. sc. Željko Krznarić. Ulazak u EU prilika je za hrvatsko zdravstvo radi usvajanja europskih vrijednosti, boljeg protoka informacija i tehnologije i razvijanja medicinskog turizma, ali i neprilika zbog mogućeg odljeva stručnjaka, zaključili su sudionici.

Harmonizacija za obrazovanje zdravstvenih djelatnika – kontinuirani proces koji treba stalno obnavljati

Drugi dan tečaja otvoren je izlaganjem ministra znanosti, obrazovanja i sporta, doc. dr. sc. Željka Jovanovića, koji je istaknuo da je jedan od najboljih načina borbe protiv straha borba protiv neznanja. Imamo li obrazovanje koje će sigurno pomoći da se riješimo problema straha, onda su zdravlje i obrazovanje zaista nešto što je temeljno u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta, ali i u cijelom programu hrvatske Vlade i posebno u radu svih liječnika. Promjene koje se trebaju dogoditi

ulaskom Hrvatske u EU vezane su uz Direktivu 2005/36 o priznavanju stručnih kvalifikacija. Temeljem nje se Hrvatska morala usklađivati, a najvažnija poruka je da je harmonizacija za obrazovanje zdravstvenih djelatnika kontinuirani proces koji treba stalno obnavljati kako bi se postigli najbolji rezultati u očuvanju zdravlja nacije, istaknuo je ministar Jovanović.

O potrebama za uvođenje promjena u sustavu edukacije liječnika govorio je dekan Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci prof. dr. sc. Alan Šustić. Zbile su se velike promjene u obrazovnom sustavu – internet, globalizacija, društvo koje živi 24 sata dnevno. Pojavila se nova, digitalna generacija i Z-generacija, ali i nove bolesti, poput sindroma akutnog povlačenja. Dogodile su se i velike promjene u zdravstvenom sustavu. Korisnici su zahtjevniji, dođa se tzv. *task shifting*, tj. prebacivanje obaveza, fragmentacija medicine, u napretku znanosti i tehnologije. Bolesniku su podjednako dostupna medicinska znanja (*evidence base of medicine*) kao i liječniku. Odnos liječnik/bolesnik bio je sličan odnosu učitelja prema učeniku, sada su liječnik i bolesnik partneri. U starom svjetu liječnik je bio pametniji i znao bolje što je dobro za bolesnika, a u novom liječnik nerijetko ne zna bolje od bolesnika što je dobro za njega.

Postojeći edukacijski model liječnike uči kroz prirodne znanosti i kao prirodne znanstvenike te liječnici primjenjuju znanja i teorije iz prirodnih znanosti kako bi riješili medicinske probleme bolesnika. Stoga je nužna promjena ciljeva visokog obrazovanja, ustvrđio je Šustić. Klasično poznavanje i razumijevanje informacija više nije dovoljno. Potrebno je znati stvarati, analizirati i transformirati informacije. Traže se razvijene komunikacijske sposobnosti, dodatna informatička znanja te sposobnost i spremnost na učenje i usavršavanje. Kada se govori o širem pojmu zdravstva, ono treba, sukladno EU Strategiji Zdravlje 2020, poticati povezivanje javnog zdravstva, medicine i tehnologije kroz kvalitetnije obrazovanje zdravstvenih radnika.

Odlazak hrvatskih zdravstvenih djelatnika

O promjenama koje će utjecati na mobilnost zdravstvenih djelatnika govorili su predsjednik Hrvatske liječničke komore, prim. dr. Hrvoje Minigo, predsjednik Hrvatskog liječničkog zbora prof. dr. sc. Željko Krznarić i predsjednica Hrvatske komore medicinskih sestara Dragica Šimunec.

Hrvatska liječnička komora već godinama govorila je o nedostatku liječnika u Hrvatskoj, naglasio je Minigo. Činjenica je da ne postoji službeni nacionalni standard potrebnih kadrova, osim pojedinačnih preporuka stručnih društava i pojedinaca, te odluka organa uprave. Prosječna dob zdravstvenih radnika, kojih je oko 70.000 u Hrvatskoj, je 49,5 godina i u odnosu na 1995. povećala se za 5,9 godina. Broj liječnika u dobi između 25 i 29 godina je manji od broja liječnika u dobroj skupini od 55 do 59 godina. Činjenica je da Komora od 2005. godine upozorava na starenje liječničke populacije i nedostatak liječnika, ponajprije specijalista. Prema iskustvima drugih zemalja, nakon ulaska u EU može se očekivati odlazak liječnika u zemlje članice EEP-a, posebice mlađih specijalista. Kada je Poljska pristupila EU-u, samo je 2004. iz nje u zemlje članice EU-a otišlo oko 2500 liječnika. Poljsku je napustio svaki šesti liječnik. Postoje najave dolaska liječnika iz zemalja članica EU-a i EEP-a na rad u Hrvatsku, i to najviše iz Poljske, Češke i Slovačke. Također, povećano je zanimanje liječnika državljana trećih zemalja za rad u Hrvatskoj, istaknuo je Minigo.

Hrvatski liječnički zbor (HLZ) i HLK nedavno su ponovo počeli blisko surađivati. Zemlja ovako bogate povijesti i ljepote privlačna je ne samo za zdravstveni turizam već i za kongrese, koji donose brojne informacije i velike količine znanja, a tu HLZ ima važnu ulogu, istaknuo je predsjednik HLZ-a prof. dr. sc. Željko Krznarić.

Dragica Šimunec je upozorila da HKMS nije zadovoljan stanjem u obrazovanju medicinskih sestara u Hrvatskoj. HKMS smatra da je najveći nedostatak u kliničkim vježbama,

odnosno u stjecanju kliničkih vještina. Medicinska sestra je već dobila novu ulogu u Europi. Ona je ta koja će biti 24 sata uz bolesnika, koja mora znati procijeniti i uočiti sve potrebno jer liječnika neće biti. Stoga Šimunec moli za reviziju kvalifikacija nastavnika zdravstvene njegi u hrvatskim strukovnim školama. Izlazna znanja i kompetencije medicinskih sestara iz svih škola moraju biti jednake, što sada nisu. Nevjerojatno je da profesija koja je u EU-u regulirana u Hrvatskoj ne može nimalo utjecati na svoje obrazovanje. Nužno je ukinuti binarni sustav u obrazovanju medicinskih sestara u korist sveučilišnog sustava, uspostaviti sustav hijerarhijske sestrinstva unutar bolničkog sustava i razinu složenosti radnih mjesta uskladiti s kompetencijama sukladno EQF-u, istaknula je Šimunec. Mogući trendovi su da se hrvatske medicinske sestre zaposle u sustavu socijalne skrbi u Njemačkoj i Austriji. U Zagrebu su osnovane već dvije agencije koje rade za Njemačku i Austriju i kontaktirale su HKMS, izjavila je Šimunec. Irska, Velika Britanija, Španjolska, Italija i Francuska najvjerojatnije će iskoristiti mogućnost veta na zapošljavanje u trajanju od sedam godina. No otici će visokoobrazovane sestre koje nisu raspoređene na radna mjesta sukladno svom obrazovanju, a takvih je između 15 i 20 posto od 34.000 medicinskih sestara.

U poslijepodnevnom dijelu drugog dana tečaja održane su i specijalizirane radionice za zdravstvene djelatnike te za novinare. Za zdravstvene djelatnike Milica Cetinić održala je radionicu o ulozi društvenih mreža u promociji zdravstvenih djelatnika i institucija, a doc. dr. sc. Livija Puljak se s novinarima posvetila izvještavanju o znanstvenim istraživanjima. Tečaj Mediji i zdravlje tradicionalno je završio vježbom timskog rada, a neposredna komunikacija sudionika je nastavljena i tijekom završne večere.

dr. sc. Tea Vukušić Rukavina, dr. med.¹,
Borka Cafuk²

¹Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“

²Hrvatsko novinarsko društvo, Zbor
zdravstvenih i medicinskih novinara